

Uvěřitelná Marta

Petra Soukupová, česká prozaička, scénáristka a laureátka ceny Magnesia Litera a Ceny Jiřího Ortena, vydala v roce 2011 knihu *Marta v roce vetřelce*. Po povídkových prózách *K moři* a *Zmizet* volí Soukupová deníkovou formu záznamu, čímž přidává knize na autentičnosti, při čemž čtenáře zaujme nejen stylem a jazykem, ale i hlavní postavou. Spisovatelka se totiž tentokrát snaží zachytit svět očima devatenáctileté dívky.

Marta je čerstvá maturantka, která žije spokojený, obyčejný život ve stabilní a milující rodině. O budoucnost strach nemá, dostala se na filozofickou fakultu, obor bohemistika a přes léto brigádníčí. Začíná nový vztah se starším Robertem a vše vypadá prostě báječně. Až do té doby, než zjistí, že škola je příliš náročná, Robert má vlastní rodinu v jiném městě a dokud se na těhotenském testu nezobrazí dvě čárky místo jedné. Od tohoto okamžiku se vše změní, ale nečekejte nějakou Martinu srdcervoucí volbu mezi životem a smrtí. Její rozhodnutí se v podstatě nedočkáte, za Martu rozhodnou jiní. Robert jí zaplatí potrat a rodiče začnou šetřit na nové miminko. A protože Marta nenávidí Roberta víc než rodiče, rozhodne se vzdorovat právě jemu. Než si ale uvědomí, co to vůbec všechno znamená, přijde jak o dítě, tak o možnost dále studovat. Selhání, prázdnotu a vlastní znuděnost se snaží skrýt posedáváním po kavárnách, četbou a alkoholem, což eskaluje v depresi a útěk z domova. Jakési částečné osobní uvědomění přichází až ve chvíli, kdy zemře Martina babička. Pak se dočkáme mírného zlepšení, které ale vyšumí do prázdna s jednatřicátým srpнем, kdy kniha končí.

Jelikož si Marta píše deník každý den, často čteme běžné denní události: Marta jde do školy, Marta se opije s kamarádkou, Marta je špatně z chlastu, Marta leží celý den v posteli a sleduje Simpsonovy. Když tedy přijde nějaký zlomový bod v jejím životě, jako je odhalení Roberta nebo její těhotenství, vytrhne nás to z letargie všedních dnů znuděné puberťačky, která pojem prokrastinace povyšuje na novou úroveň. Střídání nálad, černobílé vidění světa, znuděnost, apatie, a sebelítost. Tak by se v několika slovech dala popsat hlavní představitelka a čtenář v jejím věku jen doufá, že není jako ona. I přes nesympatičnost hrdinky je ale vcítění se do ní otázkou několika prvních stránek. Martu totiž známe. Možná to nejsme my, ale je to určitě nějaká naše kamarádka, přítel, rodinný příslušník nebo někdo s kým se kamarádit moc nechceme. K dokonalosti vykreslení dospívající dívky mi jen chybělo „analyzování všeho, hlavně sama sebe“ a nespokojenost s vlastním vzhledem (Martina jediná vada na kráse je jizva táhnoucí se přes půl obličeje).

Velmi specifický je jazyk, jakým je kniha napsána. Ať chceme nebo ne, žijeme v generaci sociálních sítí jako je Facebook či Twitter. A i když Marta na nich není vyloženě závislá a nekontroluje statusy každých pět minut, forma jejího vyjadřování je jimi značně poznamenána. Popisuje své zážitky stručně, jednoduše až jednoslovně a tím autenticky. Objevují se věty bez přísudků s použitím slangu a občasných anglicismů. Opakují se nejen stejná slova, ale i stejné emoce, zážitky a problémy a díky tomuto stylu se třisetstránková kniha čte příjemně rychle.

Marta v roce vetřelce není patos. Obejde se bez otravného pseudo-intelektualismu náctiletých, bez zbytečného drama a patlání se v citech. To je sice velké plus, ale na úkor toho Soukupová v zásadě popisuje jen to, co se děje v Martině bezprostředním okolí a ne co se děje v ní samé. Čtenář je tak odsouzen její názory a myšlenkové pochody vydedukovat pouze z toho, kam Marta jde, co udělá a co řekne. Co si sama myslí, shrne do opozit líbí-nelíbí, vím-nevím, šťastná-nešťastná, což ale může být jen autorčino nutkání informovat nás o apatičnosti a plochosti současné mladé generace.

Kritiku si Soukupová svoji poslední knihou moc nezískala. Někteří ji zařadili rovnou do masové literatury, jiní přisuzují toto dílo jakémusi nevyhnutelnému tvůrčímu experimentu spisovatele. Pravdou je, že nejzajímavější zde není jazyk, ani styl vyprávění, ale právě Marta. Ta je pro mě totiž sice uvěřitelnou, přesto nepochopitelnou osobou – ranním konzumováním alkoholu počínaje a neschopností rozhodnout o sobě samé konče.